

SPECIMEN ACADEMICUM;
MOMENTA QUÆDAM PRÆCIPUA
LOCORUM ET TEMPORUM, IN HISTORIA
LITERARUM ET ARTIUM OBSERVANDA,
ENUMERANS,

QUOD:

CONS. AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

MAG. *FRANC. M. FRANZEN,*

HISTOR. LITTER. PROF. REG. ET ORD.

PRO GRADU PHILOSOPHICO

PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERT

JACOBUS STÄHLE,

STIP. REG. OSTROBOTN.

In Auditorio Majori die 5. Maji 1802.

Horis a. m. consuētis.

A B O Æ,

In Officina FRENCKELIANA,

HANDELSMANNEN I ULEÅBORG,
ÅDEL OCH HÖGAKTAD
HERR *JACOB SPORMAN,*
SAMT
ÅDLA FRUN
ANNA SPORMAN,
FÖDD SCHULIN,

VÖRDADE FARBROR OCH FASTER!

Ja
EDRÅ namn, som likt alla ädla vålgörare, hellre söka att gömma sig, än synas, har jag likväl, öfvervåldigad af min tacksamhet, vågat vid desfa blad tekna för Allmänheten: Så liten anledning J tyckens äga, att nämnas i den lärda världen: så stort skål har jag funnit, at i denna afhandling hellre anföra EDRA namn, än alla lärda Auktorers. Hvad jag af desfa inhämtat, visar sig sjelft. Men just detta, — ehuru obetydligt, för mig dock så viktigt, att derpå min lycka beror, — vore utom Ea aldeles intet. Min hela födelsebygd vet det, — och hvi skulle jag icke också utom den för alla de hjertan, som på denna, kanske mer än på någon tid, behöfva tröstas af sina likars ädla gerningar, offentligen bekänna det: att äfven jag, ibland mina öfriga fader- och moderlösa syskon och bland andra vårlösa barn, dem J uppfostrat, i Er funnit nya föräldrar: att jag Ea allena har att tacka icke blott för all min utgift till framtida bergning, utan för det som änn är mer, för all min grad af odling til människja, all min känsla af mitt människjovärde, all min häg til uppfyllandet af mina plikter i den krets af samhället, dit jag snart från desfa ungdomens öfningar torde inträda. Andras erfarenhet har sagt mig, att tacksamheten, så varm hos en oförderfvad yngling, ofta nog ibland mannens egennyttiga omsörger mattas och askolnar. Mätte icke mitt hjerta undergå en så olycklig förvandling, att den brinnande känsla af min förbindelse någonsin äfven efter Ea död, i fall jag den öfverlefde, skulle försvagas, med hvilken jag nu teknar mig

MINA ÄLSKADE FOSTERFÖRÄLDRARS

lydigste och tilgifnaste brorson
JACOB STÄHLE.

Cum historiæ literarum & artium tantum discendæ, quantum a juvene studiis in genere academicis occupato fieri solet, operam darem: id mihi ad universum illius quasi conspectum comprehendendum & in mente servandum magnæ esse utilitatis intellexi, ut externa quædam momenta locorum & temporum, quibus præsertim literæ & artes floruerunt, animo meo præsentia reddere studerem.

Cum igitur specimen aliquod academicum pro gradu philosophico mihi edendum esset: hæc momenta, quatenus scilicet mihi ante animum obversarentur, literis brevissime consignare institui: non quia novi aliquid & perfecti proferre valerem; sed ut memoriam & mei ipsius & forte aliorum, qui hujusmodi legunt disertatiunculas, ad præcipuas artium & literarum mutationes & progressus mente completendos excitare & sublevare tentarem.

Cum locus & tempus condiciones sint necessariæ, sine quibus nihil factum esse cogitari potest: in omni quidem narratione hæc res observandæ sunt: hæc historia chronologiæ & geographiæ subsidiis care-

) 2 (

ne nequit. Sed de tali temporis & loci ratione in literaria etiam historia habenda, nos non disferemus. Ita vero de locis primum monebimus, ut exempla ejusmodi locorum afferamus, quæ præ ceteris domicilia & sedes artium literarumque fuerunt, vel terræ situs, vel cœli temperiei, vel imperii, vel institutorum, vel aliarum aut naturalium aut artificialium rerum causa: quas vero examinandi negotium nobis suscipere, & consilium opellæ nostræ & brevitatis studium nos vetant. Deinde de temporibus similiter agemus.

CAP. I.

Prima quidem ingenii humani incunabula in Mesopotamia vel Singar, in ripis scilicet Euphratis & Tigris, quærenda sunt; ibi enim primæ gentes post diluvium habitasse, primasque instituisse societates videntur. Quantum vero incrementi artes & literæ potentia, opibus & luxui magnarum illarum urbium, Ninives & Babylonæ, debuerint: difficile est judicatu. Ædificia tamen & horti atque lacus & rivus arte facti, monumenta famosa magnificentia regum Babylonicorum, Semiramidis præsertim & Nebucadnezaris, de cultura artium, non usui tantum, sed etiam pulchritudini, pompæ saltem & voluptati, inservientium testantur.

Idem de *Thebis* & *Memphi* in Ægypto judicare licet. Ubi scilicet templorum, sepulchrorum, palatii

Osy-

Osymandiæ, labyrinthi, obeliscorum, pyramidumque non pompa solum gigantea, sed sensus etiam symbolicus, novam excitavit eruditorum curiositatem, multisque persuasit: Ægyptios non in artibus tantum mechanicis, sed in scientiis etiam, Astronomia præsertim, majores fecisse progressus, quam cetera de hac gente notitia credere fecit.

Sed non imperiorum tantum, verum etiam religionis & commerciorum sedes literas & artes ad se allicere solent. Neque sacrarum igitur urbium, *Helio-
polis* in Ægypto, *Persepolis* in Persia, & *Hierosoly-
marum* in Judæa; neque *Tyri* in Phœnicia, opibus & artificio potentis, mentio est prætereunda.

In Græcia vero præcipua literarum & artium domicilia quærenda esse, quis nescit? Quorum hæc fere sunt maxime memorabilia: primum, in Asia minori urbes, commerciis, opibus & luxu florentes, *Sardes*, ubi Cræsi palatium inter cetera artificia commemoratur, *Alcmani* vel *Alcmaeonis* patria; *Halicarnassus*, sepulchro Mausoli, aliisque artis monumentis celebris; *Miletus* omnium in Asia minori opulentissima civitas, *Thaletis* patria; *Ephesus*, ubi famosum erat Dianæ templum; *Gnidus*, Veneris templo statuaque ejus, a Praxitele facta, nobilitata; posteriori autem tempore *Smyrna*, ubi Homericum erat celebre ædificium; deinde insulæ in Archipelago, *Lesbus*, poë-

rarum Lyricorum Alcæi, Sapphus, Erinnae laudibus
 insignis; *Parus*, Archilochi patria; *Samus*, Junonis
 templo & Pythagoræ natalibus clara; *Rhodus*, ædifi-
 ciorum & statuarum, nec non eloquentiæ causa, ab
 artium & literarum studiosis frequenter adita; & quæ
 cetera sunt insulæ Musarum cultu illustratæ; porro
 Græciæ Europææ civitates: quarum aliæ terræ fer-
 tilitati, ut *Sybaris* & *Agrigentum*; aliæ commercio-
 rum & navigationis flori, ut *Corinthus* & *Athenæ*; a-
 liæ imperii & rerum gestarum magnitudini, ut *Athe-
 næ*, *Thebæ* & *Syracusa*; aliæ religioni & institutis, vel
 sacris vel politicis, ut *Delphi*, oraculi Apollinaris &
 Amphictyonum sedes; *Olympia*, non Athletarum tan-
 tum, sed etiam Poëtarum & Historicorum, *Pindari* v.
 c. & *Herodoti*, campus; *Croton*, Ordinis Pythagorici
 domicilium: illas debuerunt opes, illam hominum fre-
 quentiam, illam ingeniorum alacritatem, illudque ve-
 ri & pulchri studium, quibus omnes illæ civitates arti-
 um & literarum summam obtinuerunt laudem. Præ-
 ter Asiam autem & Europam, Africa etiam Græcis
 ornata est literis. *Cyrene*, commerciis præcipue cla-
 ra, literas etiam & artes coluit: *Aristippum* saltem
 genuit. Postea autem *Alexandria*, quam, ut sedes es-
 set & imperii sui & commerciorum & literarum Græ-
 carum, per totum orbem extendendarum, Alexander
 Magnus ædificaverat, sublime ejus consilium sub Pto-
 lomæis, non omne tantum, implevit: diuque & com-
 merciorum & literarum sedes mansit.

Græc.

Græcæ quoque originis forte fuerunt artes & literæ, quæ in Hetruriæ opulentis urbibus, jam ante Romam ædificatam, egregie floruisse videntur.

A Romano autem imperio orbe quoque literario occupato: præter *Romam*, *Napolis* (quæ, & olim *Parthenopes* nomine celebris, literarum fuerat domicilium) Augusti tempore & sequentibus, eruditorum & artificum hospitium erat. Ibi & Livius operam literis dederat, & Virgilius Georgicon libros scripserat. Ibi quoque hic mortuus est. Ibidem Statius, sepulchrum ejus colens, artem ejus imitatus est, & Claudianus, postremus Latinorum vates, poëticum hausit enthusiasmum. Nec Italicæ tantum & Græcæ provinciæ, sed barbaræ etiam, Hispania & Gallia imprimis, literis inclaruere. In illa *Corduba* præcipua erat eruditorum patria: quæ & Senecam utrumque atque Lucanum genuit. Hispanæ quoque Martialis & Quintilianus originis fuerunt; ac forte Silius Italicus: quem tamen alii Romanum habent. In Gallia vero Lutetia Parisiorum, ubi & Imperator Julianus literis operam dedit, inter ceteras hujus provinciæ urbes, artibus & literis ornatas, sensim eminuit.

Etiam in Anglia literas Romanas excultas fuisse, non est dubium: sed perierunt monumenta earum. Idem de provinciis Africanis, Ægypto excepta, valet. Præcipua autem literarum in orbe Romano do-

mīcilia, præter Romam, *Athenæ* & *Alexandria* man-
 ferunt: donec *Constantinopolis* hanc sibi propriam red-
 deret laudem: quam usque ad tempus, quo in Eu-
 ropa occidentali scientiæ restaurari inciperent, confer-
 vavit.

Medio autem ævo, Arabibus præ ceteris genti-
 bus literas colentibus, Caliphæ Abbasides *Bagdadum*
 musarum asylum fecerunt. Inter ceteras vero orbis
 orientalis urbis, præter *Meccam*, quo itinera religio-
 nis causa fiebant, quæ ad cognitionem variarum re-
 rum latius dispergendam non potuerunt non condu-
 cere, *Samarcandia* in Historia Literaria laudanda est.
 Quæ scilicet non commerciis tantum, sed artificiiis et-
 tiam magnam in Asia obtinuit famam; ubi & papyri,
 si non linteæ, gossypinæ tamen, inventio, in repu-
 blica literaria magni sane æstimanda, facta esse cre-
 ditur.

Renascentibus denique literis, primum Provincia
 Gallorum, carminibus poëtarum Trovatorum, atque Pe-
 trareæ etiam nomine, ibi educati, ibique Lauram canen-
 tis gloriata est. *Florentia* vero poësi Dantii & Ludovici
 Pulci, nec non Angeli Politiani, qui & literas antiquas
 cum Græcis e Constantinopoli Florentiam migratis
 restauravit, eruditioni horum, tabulis Leonardi de
 Vinci, Mich. Angeli Buonarotæ, Andreæ Sartorii, a-
 liorumque scholæ Florentinæ pictorum, inprimis ve-

no Mediceorum in literas: amor, magnam suam in orbe literario celebritatem debuit. Deinde *Ferrara*, summis ingeniis Ariosti & Tasfonis tutelam offerendo, immortalem sibi acquisivit laudem. Nec *Venetia*, commercii ditata, literarium neglexit decus. Ad restituendas nempe literas antiquas etiam illa libris imprimendis & colligendis conduxit, poetas Bembo & Dolce genuit, suaque pictorum schola, inter quos Titianum nominasse sufficiat, insignem obtinuit famam. Denique *Roma* & poësis dramaticæ, ibi a Trissino & Bibiena restauratæ, & picturæ a Raphaelè de Urbino, Julio Romano aliisque magni nominis artificibus perfectæ, ceterarumque artium & literarum, quas Papa Leo X singulari amplexus est favore feliciter cultarum, gloria inclaruit: sed præsertim restorationi literarum Græcarum & Latinarum, Bibliothecæ Vaticanæ, quam imprimis Papa Nicolaus V, omnis eruditionis fautor, egregie instruxerat & auxerat, monumentisque artis antiquæ pretiosissimis id debuit, ut de novo princeps Mularum domicilium haberetur. Quem tamen principatum *Lutetia Parisiorum*, hodie saltem, Romæ prærepat: ut de *Londino*, *Vienna*, *Berolino*, *Madrido* ceterisque regnorum Europæorum sedibus, quæ bibliothecis magnis aliisque artium & literarum monumentis ornantur, nil moneamus: hoc tantum observantes: in magnis urbibus, quibus & aulæ est decus, & imperii auctoritas, & hominum frequentia ac opulentia, literas præsertim elegantes, felicis-

licissime florere. Sed insignem orbi librario mercatoria quoque industria usum præstat: vel artes adjuvando, vel libros edendo & vendendo. Illo nomine *Antwerpia*, Rubensii patria, quæ & ceterorum pictorum Flammandorum artificii nostrum usque ad tempus decorata fuit; hoc *Amstelodamum*, editione Auctorum Classicorum antiquorum seculo inprimis XVII clarum; utroque autem plurima & Italiae & Germaniæ oppida laudanda sunt, ut de magnis, quas jam nominavimus, urbibus, hac etiam re primis, nil reperamus. Inter loca autem, quæ externis adminiculis literis faverunt, *Moguntiam*, ubi nova arte primi impressi sunt libri, & *Lipsiam*, ubi famosæ librarium nundinæ celebrantur, nominemus. Sed, quæ in historia literarum restauratarum & recentionum præ omnibus aliis observandæ esse videntur, Universitatum vel Academiarum sedes adhuc commemorandæ sunt. Quis igitur ignorat, in Italia Academiæ *Bolognensem* & *Salernitanam*, illam juridica præcipue, hanc medica facultate claram, in Hispania vero *Salamançæ*, in Gallia *Luteliæ*, in Anglia *Oxonii* & *Cantabrigiæ*, illam literarum antiquarum classicarum, hanc scientiarum mathematicarum studiis insignem, in Scotia *Edinburgi*, in Germania *Lipsiæ*, *Gottingiæ*, *Halæ* & *Fenæ* Academiæ, ut cetera, & Germaniæ & aliarum terrarum, Lycea brevitatis causa prætereamus, — & ad restituendam antiquam generis humani lucem, & ad novam dispergendam Indiesque au-
gen.

gendam utiles & necessarias fuisse: non obstantibus vitiis, quæ in institutis hisce, Papalis auctoritatis initio magis quam literarum adminiculis, vel hodie latent?

Extra Europam denique, non *Philadelpia* tantum inter ceteras reipublicæ Americanæ urbes, artium & literarum culturæ haud expertes, sed *Calicutta* etiam, singularem ab eruditis respectum meretur. Huic præsertim id debemus, quod & societatis Indicæ, ibi institutæ, explorationibus, & libris ibi editis, novam ad Europam disperferit non gentium modo & terrarum, sed etiam literarum orientalium, Indicarum imprimis & Persicarum cognitionem, multis sane nominibus magni æstimandam. Neque urbs Sinesium *Pekin* inter literarum domicilia est prætermittenda: ibi enim, præter societatem Astronomicam & Medicam, est quoque Academia scientiarum, sive Collegium *Hanlinorum*: cujus scilicet membra ex doctissimis & sapientissimis viris collecta, vel regi sunt a secretis, vel publice juventutem instituunt, vel in ædificii magnifici otiosa solitudine scientias colunt. In hac quoque urbe doctores creantur Sinesium: atque publicæ imprimuntur ephemerides, quæ tamen nil continent, nisi quod ex aula regia emanavit. Etiam *Benares*, urbs Indica, quæ olim religionis & literarum Indicarum sedes fuit, quæ & hodie sacra habetur, atque observatorium Astronomi-

B mi-

micum conservavit, hic commemoranda est. Inter sacra autem Asiæ loca, quæ multitudinem hominum ad illa peregrinantium, & religionis in mores benefica vi, & commercio plurium gentium ibi concurrentium, suamque invicem rerum cognitionem commutantium, excolunt, præter *Meccam* & *Medinam*, *Com* in Persia nominetur. Postremo autem observabimus, hodie etiam *Samarcandam*, Bucharix urbem, in orbe literario eminere; omnium enim scholarum Mahommedanarum præcipuam habet; necdum papyri fabricandæ artem dedidit: nullibi nempe æque pulchra, ac *Samarcandæ*, e serico conficitur.

CAP. II.

Præcipuis igitur artium & literarum sedibus festinanter commemoratis: temporum quoque, quibus inprimis excultæ sunt, conspectum brevissimum addemus. Cujus vero quasi index sit generalis hæc observatio: istis præcipue temporibus artes & literas floruisse, quibus magnis gentium & rerumpublicarum perturbationibus otium successit, quod non inertia corrupit, sed principis ejusdam victoris sapientia, vel civium industria, ad pacis studia vim ingenii sui, aut exteris bellis aut disidiis intestinis excitati, subito convertentium, feliciter animavit & nobilitavit.

Sic

Sic bella Nini, Semiramidis & Nebucadnezaris artium secuta est cultura, quæ Niniven, & præsertim Babyloniam decoraverunt. Similiter in Ægypto, postquam & a dominio gentis (Arabibus forte) Hycsos, & ab intestinis de regno disceptationibus liberata erat, Pharaones vero Diospolis sive Thebarum totam occupaverant Ægyptum, (inter quos *Maris* quoque & *Sejostris* referendi esse videntur, nisi nomina hæc, æque ac Olymandiæ, mere hieroglyphica habenda sint): aureum illud exstitit ævum, cujus monumenta hunc usque ad diem conservata, non magnificentiam tantum Orientalem regum, sed culturam etiam artium, Mechanicarum saltem, & scientiarum, ut jam ante observavimus, nobis testantur. In Judæa porro, quod tempus & bellis exteris & discordia civili turbulentius fuit, quam quo David regnabat? Hujus tamen regno successorisque sui, qui jam sedatiorem gubernavit civitatem, psalmos Davidicos summamque poëseos perfectionem, nec non librorum Salomonis eloquentem sapientiam, variamque subditorum suorum eruditionem, atque templum Hierosolymæ, ceteraque literarum & artium perditam monumenta debita esse, quis nescit? Quin, vetustiora poëseos hebraicæ specimina cantus v. c. ad mare rubrum, Deborahæ carmen atque omnino Mosis Josuæque libri, tempestatum quasi & pugnarum suboles erant.

Nec aliter in Græcia res se habet. Primis nempe literarum rudimentis a peregrinis colonis ad Pelasgos & Hellenes apportatis: expeditio deinde Argonautica, & imprimis bellum Trojanum, non materia tantum poëseos ab Homero ceterisque vatibus felicissime excultæ, sed causa etiam fuit excitati ingenii Græci: quod cum plures cognoverat terras & gentes, earumque diversas & naturales & artificiales indoles, tum magnarum rerum gestarum conscientia vehementiumque animi motuum perdurante efficacia, ad rerum naturam & poëtice & philosophice describendam, ac variis artibus imitandam, novam applicabat vim & fervorem. Lyricis porro & gnomicis, qui epicos & theurgicos sequebantur, poëtis, septemque sapientibus, & qui post eos veniebant variarum sectarum philosophis, si non magnæ aliquæ totius Græciæ commutationes, frequentia tamen dissidia & pugnæ, cum inter innumeras parvas civitates, quas Græcia continebat, tum inter cives liberos & tumultuosos partiumque studiis agitados, otium, quod Musæ amant, parasæ & novum quasi ac desideratum reddidisse videntur: quod deinde commercia & divitiæ ornabant, studiisque & artium & sapientiæ aptum ita reddebant, ut terram hyemis nivibus & imbribus nutritam ad novos ferendos flores & fructus idoneam veris calor hominumque nova alacritas & industria faciunt. Quin, in ipsis belli & discordiæ civilis procellis pulcherrimi nati sunt poëseos flores: Tyrtaei v. c. carmina & Alcæi. Omni-

Omnium vero præstantissima & poëseos & philosophiæ & eloquentiæ & artium opera Athenæ exhibuerant. Quo autem tempore ingenium Atheniensium ad hæc studia excitatum est? Nonne finito bello Persico, & occupante inter Græcas civitates principatum republica Attica? Postea Alexandria refugium fuit Musarum: ibi scilicet post agitatum armis Alexandri M. ejusque imperatorum totum fere orbem antiquum, regiam in musæo & bibliotheca tutelam inveniuntium. Quæ instituta ad conservandas saltem literas Græcas egregie conduxisse, æque est indubium, ac certum est, ad illas per omnes mundi partes dispergendas Alexandri expeditionem utilissimum fuisse providentiæ divinæ adminiculum.

Similiter literæ Romanæ, inter bella punica nactæ, non ingeniis tantum Enniorum, Plautorum, Terentiorum, sed tutelæ etiam Scipionum & Læliorum, summorum in republica virorum, primam debuerunt culturam. Deinde novam in bellis civilibus viam sibi acquirentes, illis nondum finis, a Cicerone jam partim perfectæ sunt. Tum in otio, quod, Augusto imperante, procellas illas vehementes secutum est, summam omnium fere generis laudem festinanter obtinuerunt.

Neque Arabum literæ ante effloruerunt, quam & bellico & religioso fanatismo agitati, magnam orbis antiqui partem victores occupaverant.

Restauratio denique literarum in Europa nonne commotione promota est omnium fere civitatum? Cujus causæ erant, expeditiones cruciatæ, feudales contentiones, libertatis municipalis restitutio, Constantinopolis a Turcis occupatio, Americæ novæ ad Ostindiam viæ detectio, atque reformatio Lutheri.

Atque si historiam diversarum gentium Europæarum, quæ literas elegantiores feliciter excoluerunt, consulimus: omnes eandem confirmabunt observationem.

In Italia eodem tempore, quo contentiones Guelforum & Gibellinorum, nec non magnum ecclesiæ Romanæ schisma, omnes res publicas quam vehementissime perturbabant, Dantius & Petrarca, uterque e patria, partium studiis lacerata, exsul, linguam & poësin Italicam creabant. Neque Mediceorum regnum, artibus & literis ornatum, civili carebat tempestate.

In Franco-Gallia aureo Ludv. XIV seculo, quod & ipsum cum bellis exteris tum discriminibus intestinis concussum est, magnæ præceserunt reipublicæ commutationes, cum ante, tum post regnum Henrici IV: sub quo jam Malherbe linguam francicam formaverat, quam deinde Racine, Moliere & Boileau perfecerunt. Atque expectandum est, post novissimas Gallicæ reipublicæ convulsiones, novum etiam literas & artes exferturas esse vigorem.

In Hispania Americæ occupatio, in Lusitania autem Expeditio Vasce de Gama, poëtarum quoque ingenium accenderunt. Ipsi & Alonzo d'Ercilla & Camoëns spectaculo rerum novarum a se descriptarum interfuerunt: quin ille res cecinit se duce gestas.

Angliæ porro summi poëtæ vel in perturbatione temporis, vel mox in illam sequenti tranquillitate vixerunt. Chaucer nempe sub regno splendido sed procelloso Edv. III, cum Gallia gloriosum gerentis bellum, jura autem senatus (Parlamenti) augere coacti; *Shakespear* & *Spenser*, Regina Elisabeth civiles & religiosas contentiones, nec non bellum a Philippo II rege Hispaniæ illatum feliciter dispellente; *Milton* demique, Carolo I sub seditione Cromwellii cadente, poësi Anglicæ vim & luxuriam, quæ illam inſigniunt, audacter dederunt. Neque tempus, quo Dryden & Pope classicam ejus perfecerunt elegantiam & puritatem, illa cum ceteris aureis literarum sæculis similitudine caret, quod otium ejus tempestatibus vel succesferit vel etiam abruptum fuit.

In Germania aula Imperatoris Frederici I, & seditiones civiles compeſcentis & cum Papa contendentis & expeditione cruciata occupati, Musarum tamen fuit domicilium, a poëtis *Minneſinger* jam cultarum. Deinde Lutherus, otio haud fruens, linguam formavit germanicam. Opitz porro sub bello per triginta
an-

annos gesto, totamque Germaniam perturbante, prima confecit carmina, quæ omni tempore legi possint. Sæculo denique octodecimo, bellis forte, & a Maria Theresia & a Frederico II, Prussiæ Rege, gestis, novam Germani debuerunt ingenii alacritatem, qua & linguam suam & omnia fere perfecerunt literarum studia.

In nostra denique patria primum victoriæ Gustavi Adolphi, deinde pacis & libertatis, post Caroli XII mortem acquisitæ, studia, tum benefica temporis tranquillitas tumultuosam civium contentionem, sub regno Gustavi III, repente sequens, causæ sunt literarum a Stjernhjelmio, Dalino, Gyllenborgio, poetisque Gustavianis feliciter cultarum.

